Turkish Studies
International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/35, p. 33-47
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12645
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

1957 FETHİYE DEPREMİ VE BÖLGEYE ETKİLERİ*

*Recep ARSLAN***

ÖZET

1957 yılında Fethiye'de 7,1 büyüklüğünde yıkıcı bir deprem meydana gelmiştir. Meydana gelen bu deprem, Fethiye'de bulunan yapıların neredeyse tamamen yıkılmasına neden olmuştur. Yaşanan afet sonrası Kızılay bölgeye ilk yardımları ulaştırırken, dini ve sosyal cemiyetler de afetten etkilenen yerleşim birimlerine yardım göndermiştir. Depremin ardından başta Başbakan Adnan Menderes olmak üzere dönemin siyasi liderleri deprem bölgesini ziyaret etmiştir. İlgililerin yerinde önlemler alması ile depremin yaraları kısa zamanda sarılmıştır. Bu doğrultuda Fethiye ve diğer deprem bölgelerinin yaralarının sarılması için bir kanun yürürlüğe konmuştur. Bu kanun hükümleri doğrultusunda Fethiye'de bulunan ilk ve orta öğretim kurumları binaları, devlet hastanesi binası ve diğer kamu binaları yeniden imar edilmiştir. Fethiye'nin yeniden imar edilmesi, tam da yörede turizm hareketlerinin ilk başladığı yıllara rastlamıştır. Deprem sonrası devlet, bölgede turizmin nasıl geliştirilebileceği yönünde bir rapor hazırlatmıştır. Adnan Menderes'in deyimi ile yaşanan felaket, Fethiye'nin adeta yeniden doğmasını sağlamıştır. Zira depremin ardından Fethiye, yeniden imar edilmiş ve farklı bir görüntüye sahip olmuştur. Bu çalışma; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Resmî Gazete, yıllıklar, tetkik eserler, ulusal ve yerel gazetelerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Deprem tarihi alanında Türkiye'de özellikle 1999 Gölcük Depremi'nden sonra geniş kapsamlı çalışmalar kaleme alınmıştır. Deprem tarihi alanında yapılan çalışmalar daha çok Marmara Bölgesi'nde meydana gelen depremlere odaklanmıştır. Bu çalışmada ise 1957 Fethiye Depremi'nin Fethiye ve yöreye verdiği hasar ortaya konulmuş ve yörenin geleceği açısından nasıl bir etkide bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın üzerinde durduğu problem; 1957 Fethiye Depremi'nin yöreye etkisi, deprem sonrası yaşanan sıkıntılar, alınan tedbirler ve felaketzedelere yapılan yardımlar olarak belirlenmiştir. Bu çalışma nitel araştırma tekniklerinden doküman inceleme modelinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fethiye, Eskihisar, Marmaris, Deprem, İnşa.

---

* Bu çalışma Usos-2017 Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde tarafımdan bireysel olarak sunulmuş olan "1957 Fethiye Depremi ve Bölgeye Etkileri" başlıklı bildiriden üretilmiştir.

** Arş. Gör. Dr., Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, e-posta: receparslan@karabuk.edu.tr

1957 FETHİYE EARTHQUAKE AND EFFECTS ON REGION

ABSRACT

In Fethiye, 7.1 magnitude devastating earthquake came to fruition in 1957. This earthquake, which came to the square, caused Fethiye to be almost completely destroyed. While the first aid was delivered by the Kızılay (Red Crescent) to the region after the disaster, religious and social communities also sent aid to the region. Following the earthquake, political leaders of the period, especially Prime Minister Adnan Menderes, visited the earthquake zone. With the on-site measures taken by the concerned, the wounds of the epidemic have been wrapped up shortly. In this direction, a law was enacted to embrace the wounds of Fethiye and other earthquake regions. In accordance with the provisions of this law, the buildings of primary and secondary education institutions, state hospital buildings and other public buildings in Fethiye have been reconstructed. The reconstruction of Fethiye coincided with the beginning of the tourism movements in the region. After the earthquake, the state prepared a report on how to develop tourism in the region. According to Adnan Menderes view, the catastrophe that has taken place has enabled Fethiye to become a new city identity. Because after the earthquake, Fethiye has been reconstructed and has a different appearance. This work prepaired by Prime Ministry Republic Archives, Official Newspaper, annuals, audited works, national and local newspapers. In the field of earthquake history in Turkey, especially after the 1999 Gölcük Earthquake, comprehensive studies were taken. The studies carried out in the field of earthquake history are more focused on the earthquakes that took place in the Marmara Region. In this study, damage caused by the 1957 Fethiye Earthquake in Fethiye and in the region was revealed and how it is influenced the future of the region. The problem with this study is; The locality effect of the 1957 Fethiye Earthquake was determined as the disturbances experienced after the earthquake, the measures taken and the structures made by the catastrophes. This study was made by using the document analysis model which is one of the qualitative research techniques.

STURUCTURED ABSTRACT

An earthquake is a geological phenomenon that occurs as a result of sudden discharge due to the compression of the energy that accumulates on fractures called the fault plane within the earth. The source of seismic waves where the earthquake energy starts to discharge is called the earthquake center. The projection of this point on earth is called the epicenter of the earthquake. Throughout history, there have been many earthquakes in Anatolia. The 1957 Fethiye Earthquake is one of these natural phenomena. The 1957 Fethiye Earthquake that was the subject of this study was declared as a tectonic earthquake by Prof. Dr. Can Okay, one of the leading Geologists of the time. Professor Can Okay, in his statement, also stated that Fethiye City was formed by an alluvium of alluviums, where no plates had been settled yet. According to the richter scale, this earthquake, which has a magnitude of 7.1, is in the

category of severe and severely damaging earthquakes. In this study, the effects of the 1957 Fethiye Earthquake on the region, the anxieties after the earthquake, the measures taken and the assistance made to the catastrophes were included.

On April 24, 1957 at 9:17 pm Fethiye-based earthquake of 6.2 magnitude felt in almost all the settlement units of Aegean came to the scene. According to Izmir Cumaovası Meteorology Station, this earthquake lasted 60 seconds. Fethiye Governor Nezih Okuş and Fethiye Prosecutor Cemal Kaynak traveled all over Fethiye and prevented people from entering their homes. Approximately 6 hours after the first earthquake, 7.1 magnitude a new earthquake has come to the scene in the morning of April 25. At that time, about 60 thousand citizens live in Fethiye and its villages. Nezih Okuş's "do not turn your houses" warning prevented the increase of life losses in Fethiye. Prime Minister Adnan Menderes visited Fethiye after the earthquake. Adnan Menderes gave Nezih Okuş his own jacket to congratulate the measures taken by Nezih Okuş.

Damage caused by Fethiye centered earthquake in Aegean is as follows: "3796 houses, 23 official buildings, 20 school buildings, 124 workplaces were completely destroyed. 886 homes have become unable to live. 669 houses were slightly damaged. 5 mosques were heavily damaged. 1 official building, 14 workplaces were seriously damaged. Due to this earthquake, 67 people lost their lives in the whole Aegean."

Following the earthquake, the army battalions from Aydın and Denizli were transported to the earthquake zone in order to remove the earthquake wreckage. The public also helped to remove the earthquake debris.

From the central government to the catastrophic zone, firstly Minister of Interior Namık Gedik came and was found in the examinations. Namık Gedik made explanations that comforted the earthquake victims. Following this visit, President Celal Bayar and Prime Minister Adnan Menderes visited the earthquake zone. The prime minister and the president have made investigations in the earthquake region. After these visits geologists and architects from the ministry of public works has come in the region. This delegation from the ministry has researched the reconstruction of the places that have been suffering. In addition, with the order of the Ministry of National Education, the Directorates of Primary and Secondary Education have come to the disaster zone at 1 May 1957.

The Muğla Airport, which is out of order to provide quick assistance, is open to air traffic. 2 airplanes were used to deliver relief materials to Muğla. Thanks to improved transport facilities, aid work has been carried out quickly.

During the first week of May 1957, the Red Crescent (Kızılay) had sent the following relief materials to the earthquake zones: "2.000 blankets, 3.000 tents, 15.000 kilograms sugar, 15,000 kilograms roasting, thousand of jackets, thousand hats, 1.575 kilograms cheese, 53 kilograms tea, 620 kilograms butter, 100 kilograms of milk powder, and 2.000 sacks of flour." In addition to aid sent by the state to the

earthquake zone, foreign states have also helped. For example; Britain's Mediterranean Fleet sent blanket and various living materials to earthquake victims.

Following the aid to the earthquake zone, it was started to work for the reconstruction of the zone. On 11 May 1957 about the Fethiye Earthquake, the Technical Commission of the Ministry of Interior was convened under the chairmanship of State Minister Cemil Bengü. At this meeting, the damage done by the earthquake and the aid that was made until 11 May were examined. Reconstruction of structures damaged by the earthquake has been negotiated. As a result of the negotiations, a law has been drawn up to help victims of the earthquake.

After the earthquake, five different companies submitted bids for the construction of thousands of earthquake-resistant buildings to be built in Fethiye and Marmaris by the state, and the tender was held on 24 October 1957. These houses were finally built in a short time.

Fethiye earthquake that happened in 1957 is recorded as one of the greatest catastrophe facing the Mugla region throughout the 20th century. As a result of the earthquake, the settlements of Fethiye and Marmaris have almost completely disappeared. The earthquake caused damage not to be neglected in other settlements of Muğla. This earthquake catastrophe has been overtaken with the least loss as the local managers have encouraged the public to act consciously. The fact that the buildings in the area are not multi-storeyed also made it possible to overcome the catastrophe lightly. Following this natural event, the construction of multi-storey buildings in Mugla and its surroundings was not allowed in the next period as well. Nowadays, in the region residential buildings are being built against earthquake. An example of this situation is the earthquake that took place on July 21, 2017 in the Gökova Gulf with a magnitude of 6.6, which is virtually unaffected by the Bodrum peninsula. There was no significant damage in Bodrum, there was a heavier picture in the Kos Island.

Keywords: Fethiye, Eskihisar, Marmaris, Earthquake, Construction.

Giriş:

Deprem (Zelzele), yerin içindeki fay düzlemi denilen kırıklar üzerinde biriken enerjinin sıkışması sebebiyle aniden boşalması sonucunda oluşan jeolojik bir olaydır. Yer kabuğunun altındaki magma tabakası üzerinde yüzen irili ufaklı levhalar sürekli hareket halinde olup kıtaların hareketiyle plato sınırlarındaki sürtünmeden doğan kinetik enerji büyük bir güçle boşalır ve yer katmanlarında meydana gelen şok dalgalarıyla deprem olayı gerçekleşir. Deprem enerjisinin boşalmaya başladığı, sismik dalgaların çıkış kaynağı olan noktaya *depremin merkezi*, bu noktanın yeryüzündeki izdüşümüne depremin *merkez üssü* denir. Depremin oluşmasını, deprem dalgalarının yayılmasını, deprem aletlerini ve depremle ilgili diğer konuları inceleyen bilim dalına *sismoloji,* deprem dalgalarını belirleyen alete *sismometre*, algılanan dalgaların kayıtlarına *sismogram* adı verilir (Menderes, 2013: 231).

Rihter Ölçeği'ne Göre Deprem'in değerlendirilmesi aşağıdaki tablodaki gibidir (Atabey, 2000: 26)

Richter'e Göre Büyüklük	Depremin Etkileri
1- 3	Hissedilmez, sismograf ile kaydedilir.
3,1- 4	Sık hissedilir, çok az hasar verir.
4,1- 6	Binalar ve diğer yapılara hasar verir.
6,1- 6,9	Nüfusun yoğun olduğu yerlerde büyük hasar verir.
7- 7,9	Şiddetli depremdir ve ciddi hasar verir.
8 ve Daha Büyük	Çok şiddetli depremdir ve yerleşim yeri tümüyle yok olabilir.

Deprem yeryüzünün kaçınılmaz gerçeğidir. Bu yüzden deprem (zelzele), Kur'an'da yer bulmuştur. Kur'an'da beş ayette yer bulan zelzele terimi, bu ayetlerin ikisinde kıyametin kopması esnasındaki yer sarsıntısı, üçünde önceki ümmetlerle Hz. Peygamber'in ve sahabenin dinleri uğruna çektiği zorlukları ifade eder. Deprem, Orta Çağ İslam âlimlerinin de ilgi alanına girmiştir. Orta Çağ İslam âlimlerinin depremle ilgili düşünceleri, günümüzdeki bilimsel açıklamalar ile kısmen örtüşmektedir. Bu da o dönemki İslam âleminin düşünce seviyesini göstermesi açısından önemlidir (Menderes, 2013: 227).

1. Anadolu'da Yaşanan Depremlerin Sebepleri:

Alp- Himalaya deprem kuşağında yer alan Anadolu'da yaşanan depremler, Atlas Okyanus orta sırtının iki tarafa doğru yayılmasına bağlı olarak Afrika- Arabistan levhalarının kuzey ve kuzeydoğuya doğru hareket etmeleri ile ilişkilidir. Ayrıca Kızıldeniz'in uzun ekseni boyunca bugün de devam eden deniz tabanı yayılması nedeni ile Arabistan levhası kuzeye doğru itilmekte ve Avrasya levhasının altına doğru dalmaya zorlanmaktadır. Bu zorlama ile Arabistan levhası ile Avrasya kıtası arasında kalan Doğu Anadolu Bölgesi'nde yoğun sıkışma etkisi oluşmaktadır. Kuzey Anadolu Fayı ve Doğu Anadolu Fayı gibi belli başlı büyük kırıkları harekete geçiren bu sıkışma milyonlarca yıldır devam etmekte ve günümüzde yaşadığımız depremlerin ana nedenini de oluşturmaktadır (Atabey, 2000: 27). Tarih boyunca Anadolu'da çok sayıda deprem meydana gelmiştir. II. yüzyıldan 1950'lere kadar Kuzey Anadolu'da 191, Güney Anadolu'da 135, XI. yüzyıldan 1950'lere kadar Batı Anadolu'da 750, Orta Anadolu'da ise 42 deprem meydana gelmiştir. Bu rakamlar Anadolu'nun deprem yönünden oldukça riskli bir coğrafya olduğunu kanıtlar niteliktedir (Sevilay, 2016: 99). Türkiye'nin neredeyse her bölgesi deprem tehdidi altındadır. Yaklaşık olarak ülkenin %98'i değişik boyutlarda risk altında bulunmaktadır. 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Gölcük Depremi de bu durumun korkunç göstergesi olmuştur (Serdar, 2009: 49). Bu deprem 35- 40 bin civarında insanımızın canına mal olmuştur (Menderes, 2013: 227). Ayrıca bu depremin, 10- 12 milyar dolar direk maliyeti ortaya çıkmıştır (Sungur, 2009: 13).

Türkiye'de 17 Ağustos 1999 Depremi, depreme bakış açısını değiştirmiş ve depremin hayatın bir parçası olduğu gerçeğinin acı bir şekilde kabullenilmesine neden olmuştur. 17 Ağustos Depremi sonrasındaki süreçte deprem ve tarihsel depremler üzerine bilimsel araştırmalara olan ilgi artmıştır. Örneğin; 22- 23 Mayıs 2000 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Tarih Araştırmaları Merkezi tarafından bir seminer düzenlenmiş ve Anadolu'da meydana gelen depremler üzerine tartışılmıştır. Bu dönemden itibaren kaleme alınan tetkik eserlerden bazıları şunlardır: "*Nusret Sancaklı, Marmara Bölgesi Depremleri; Orhan Sakin, Tarihsel Kaynaklara Göre İstanbul Depremleri; Feriha Öztin, 10 Temmuz 1894 İstanbul Depremi Raporu."* (Menderes, 2013: 230- 232).

Bu çalışmaya konu olan 24- 25 Nisan 1957 tarihlerinde 6,2 ve 7,1 şiddetinde meydana gelen deprem, dönemin önde gelen Jeologlarından biri olan Prof. Dr. Can Okay tarafından tektonik bir deprem olarak açıklanmıştır. Prof. Can Okay, yaptığı açıklamada ayrıca Fethiye Şehri'nin alüvyonlardan oluşan ve henüz tabakaların yerleşmediği bir alanda kurulduğunu belirtmiştir

(Milliyet, 27 Nisan 1957: 3). Bu çalışmada, 1957 Fethiye Depremi'nin yöreye etkisine, deprem sonrası yaşanan sıkıntılara, alınan tedbirlere ve felaketzedelere yapılan yardımlara yer verilmiştir.

2. Fethiye Depremi'nin Meydana Gelişi:

Deprem riski altındaki bir bölgede depremin ne zaman meydana geleceği sorusuna kesin bir yanıt verilemez. Ancak, o bölgedeki olası bir depremin şiddeti bölgenin deprem tarihi göz önüne alınarak tahmin edilebilir. Tarihsel kayıtlar geçmişte yaşanan depremlerin gelecekte de yaşanacağını kanıtlar niteliktedir. Muhtemel bir depremi en az kayıpla atlatmak amacıyla geliştirilecek plânların oluşmasında geçmişte yaşanan depremlerin yol gösterici olacağı su götürmez bir gerçektir (Tınal, 2009: 2231). Muğla yöresi de faal ve yarı faal önemli kırık fay hatları arasında yer aldığından sık sık depremler ile karşı karşıya kalmıştır. Örneğin; 1926 yılında Muğla'da bir deprem meydana gelmiştir. Ortaya çıkan maddi zararın giderilmesi için Dâhiliye Vekâletince bölgeye 5.000 lira yardım gönderilmiştir (Akça, 2002: 53).

24 Nisan 1957 tarihinde saat 21:17'de Egenin hemen hemen tüm yerleşim birimlerinde hissedilen 6,2 şiddetinde Fethiye merkezli bir deprem meydana gelmiş ve bu deprem İzmir Cumaovası Meteoroloji İstasyonu verilerine göre 60 saniye sürmüştür (Milliyet, 24 Nisan 1957: 1). Bu depremin ardından dönemin Fethiye Kaymakamı Nezih Okuş ve Savcı Cemal Kaynak Fethiye mahallerini dolaşarak halkın evlerine geri dönmemeleri sağlamıştır. İlk depremden yaklaşık 6 saat sonra, 25 Nisan sabahı 7,1 şiddetinde yeni bir deprem meydana gelmiştir. O dönemde köyleri ile beraber 60 bin civarında vatandaşın yaşadığı Fethiye'de artması muhtemel can kayıplarını Kaymakam'ın *"evlerinize dönmeyin"* uyarısı engellemiştir. Depremden sonra Fethiye'yi ziyaret eden Başbakan Adnan Menderes, Kaymakam'ın aldığı önlemleri tebrik etmek için Kaymakam'a kendi ceketini hediye etmiştir (https:/www.haberler.com).

26 Nisan 1957 tarihinde devam eden artçı sarsıntılar ile Ege Bölgesi sallanmaya devam etmiştir. Nitekim 26 Nisan 1957 tarihinde 20'den fazla hafif ve orta şiddette artçı sarsıntı meydana gelmiştir. Bu artçılar içinde saat 08:25'teki sarsıntı epey şiddetli olmuş ve felaket mıntıkasında yeniden ehemmiyetli hasar meydana gelmiştir. Bu sarsıntı ile Fethiye'de diğer depremlerden ayakta kalan binalar da yıkılmıştır. Bu sarsıntılardan Marmaris, Milas, Tavas'ın Solmaz Köyü, Kaş Kazası'nın Kalkan Nahiyesi de büyük hasar görmüştür. Marmaris'teki evlerin %60'ı tamamen yıkılmıştır. Çameli'deki binaların %80'i oturulamayacak hale gelmiştir. Tavas'ın Solmaz Köyü'nde 26 Nisan günü 15 ev daha yıkılmıştır. 26 Nisan itibari ile Fethiye'de deprem nedeni ile ölü sayısı 19'a yükselmiştir. Devam eden artçılar nedeni ile halk geceyi sokaklarda geçirmiştir (Milliyet, 27 Nisan 1957: 1, 3).

Depremin büyüklüğünü açıklaması açısında Fethiye'nin ulu dağlarından Babadağ ve Mendos Dağları'nın ortalarından ayrılması önemli bir vak'adır. Depremden sonra meydana gelen artçılar ile Babadağ ve Mendos Dağlarında oluşan çatlaklar sürekli surette genişlemiştir. Oluşan çatlakların üst noktalarından kopan kayalar korkunç gürültülerle önceden oluşan yarıklara düşmüştür. Bu arada Babadağ gün be gün ovaya doğru kaymıştır. Diğer taraftan Mendos Dağı'ndan kopan büyük bir kaya parçası Seki Yolu'nun 4 km'lik kısmını tamamen kapatmıştır. Kapanan yolun açılması imkânsız olmuştur (Milliyet, 30 Nisan 1957: 3).

Bu arada zelzelenin yaptığı hasarı tespit çalışmalarına da başlanmıştır. Depremin ortaya çıkardığı hasar ilk belirlemelere göre şu şekildedir (Milliyet, 27 Nisan 1957: 3):

Muğla Merkez'de 11 ev tamamen, 2 cami, 1 lise ve bir kız enstitüsü kısmen; Marmaris Merkez'de 43 ev tamamen, 105 ev kısmen; Datça Merkez'de 9 ev tamamen, 29 ev kısmen; Köyceğiz Merkez'de 30 ev tamamen, 3 ev kısmen; Milas Merkez'de 71 ev, 1 apartman ve 1 cami tamamen;

Ula Merkez'de 6 ev tamamen, 80 ev kısmen harap olmuştur. Yine bu kazalara bağlı köylerde de 610 ev tamamen ve 200 küsur ev de kısmen hasar görmüştür.

Zelzele'nin merkezini teşkil eden Fethiye ise %90 nispetinde yıkılmıştır. Bütün resmi binalar, bankalar, hastane ve su tesisleri tamamen yıkılmıştır. Deprem sonrası halk dağ ve ovalara göç etmiş ve çadırlara yerleştirilmiştir (Milliyet, 27 Nisan 1957: 3).

Fethiye merkezli depremin tüm Ege'de yol açtığı hasar şu şekildedir: *"3796 ev, 23 resmi bina, 20 okul binası, 124 iş yeri tamamen yıkılmış; 886 ev oturulamayacak hale gelmiş, 669 ev hafif hasar görmüş, 5 cami ağır hasar görmüş, 1 resmi bina, 14 işyeri ağır hasar görmüştür."* (Milliyet, 12 Mayıs 1957: 1).

Bu deprem nedeniyle Muğla'nın sahil yerleşimlerinde büyük bir yıkım olmasına rağmen, deprem nedeniyle sadece 19 vatandaş hayatını kaybetmiştir. Bu depremin yol açtığı maddi hasarın çok olmasında Fethiye'de sağlam olmayan zemin üzerine yapılaşmaya gidilmiş olmasının etkili olduğu iddia edilmiştir. 1926 yılında da Fethiye'de aynı şiddette deprem vukua gelmiş, fakat bilançosu hafif olmuştur. Bu depremde sadece o dönemde büyümeye yeni başlayan ve zemini sağlam olmayan Yenişehir Semti'nde bir ilkokul binası ve iki ev yıkılmıştır. Bu ilk depremi ise esas Fethiye Şehri hasarsız atlatmıştır (Milliyet, 27 Nisan 1957: 3). Bu deprem nedeniyle tüm Ege'de ise 67 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir (Atabey, 2000: 35). Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzerine Fethiye'de hasarın ağır olmasının nedeni şehrin uygun olmayan zemin üzerine kurulmuş olmasıdır. Ülkemizde meydana gelen 1957 Fethiye Depremi ve diğer depremlerden sonra görülmektedir ki; kalitesiz ve plansız yapılaşma ile jeolojik ve jeoteknik faktörler göz ardı edilerek ve buna bağlı olarak hatalı yer seçimi ve yapı inşası deprem anında büyük hasarlara neden olmaktadır (Atabey, 2000: 43).

Felaketin ardından 26 Nisan 1957'de Aydın ve Denizli'den İstihkâm Taburları, deprem enkazının kaldırılması için deprem bölgesine sevk edilmiştir (Muğla, 26 Nisan 1957: 1). 27 Nisan 1957 tarihinde başlayan enkaz kaldırma çalışmalarına sivil ve askeri ekipler katılmıştır. Çalışmaların ilk gününde Fethiye'deki enkazın beşte biri kaldırılmıştır. Fethiye'de 27 Nisan 1957 tarihinde kazma kürek seslerinden başka bir ses duyulmamıştır. Çadırlarda yaşayan 5 bin civarındaki Fethiye halkı, enkaz altında kalan yakınlarından gelecek haberleri büyük bir ümitle beklemiştir. Bir yandan enkaz kaldırma çalışmaları devam ederken, diğer yandan meydana gelen artçılar nedeniyle ayakta kalmış olan duvarlar da yıkılmıştır. Enkaz kaldırma çalışmaları ve artçılardan dolayı şehri kesif bir toz bulutu kaplamıştır (Milliyet, 28 Nisan 1957: 1).

3. Bölgeye Yapılan Ziyaretler ve Yapılan Yardımlar:

Merkezi yönetimden felaket bölgesine ilk olarak 26 Nisan 1957'de dönemin Dâhiliye Vekili Dr. Namık Gedik, gelmiş ve incelemelerde bulunmuştur. Namık Gedik deprem bölgesinde depremzedelerin yüreğine su serpen şu açıklamayı yapmıştır: "*Hükümet olarak gerekli tedbirleri aldık. Bu kasabayı, Fethiye'yi en yakın gelecekte eskisinden daha güzel ve daha mamur bir hale getirmek kararındayız. Fethiye'nin kaybı şahısların gayretleri ve hükümetin yardımları ile pek kısa zamanda telafi olunacaktır."* (Milliyet, 27 Nisan 1957: 3).

27 Nisan 1957 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes, 320 hanesinden 300'ü depremden yıkılmış olan Yatağan'ın Eskihisar Köyü'nü ziyaret etmiştir. Burada Celal Bayar halka hitaben şu konuşmayı yapmıştır: "*Hiç merak etmeyiniz sevgili vatandaşlarım. Felaketleri hayra çevirmek de elimizdedir. Hükümetin alacağı tedbirler sayesinde ve sizin de bu tedbirleri inzimam edecek gayretlerinizle köyünüz ve durumunuz da çok daha iyi olacaktır. Buraya hükümet mütehassıs gönderecek, tetkikat yaptıracak, inşa ettireceğimiz evler*

mukavemet eder şekilde olacaktır. Hükümet mümkün olan her yardımı süratle yapacaktır. Buna emin olunuz. Eskihisar'ınız çok geçmeden Yenihisar olacaktır." (Milliyet, 28 Nisan 1957: 5).

Celal Bayar ve Adnan Menderes'in bulunduğu heyet, Eskihisar'dan sonra Muğla Merkez'e gelmiştir. Heyet, 29 Nisan günü depremden etkilenen bir diğer şehir olan Marmaris'i ziyaret etmiştir (Milliyet, 30 Nisan 1957: 3). Heyetin Marmaris'ten sonraki durağı Köyceğiz olmuştur. Celal Bayar Köyceğiz'de şu açıklamayı yapmıştır: *"Allah sizleri korusun, hükümet gereken yardımları yapacaktır, yakında sızılarınız dinecektir."* (Muğla, 1 Mayıs 1957: 1).

Celal Bayar ve Adnan Menderes'in yerinde incelemelerinin ardından 1 Mayıs 1957 tarihinde Nafia Vekâlet'ine bağlı jeolog ve mimarlar, deprem bölgesinde tetkiklere başlamıştır. Vekâletten gelen bu heyet, felakete uğrayan yerlerin yeniden imarını etüt etmiştir. Ayrıca Maarif Vekâleti'nin emri ile İlk ve Orta Tedrisat Umum Müdürlükleri yetkilileri de felaket bölgesine 1 Mayıs 1957 itibari ile gelmiştir. Maarif Vekâleti'nden gelen bu heyet, yıkılan okulların yeniden inşasını değerlendirmiştir (Milliyet, 1 Mayıs 1957: 3).

Bir yandan enkaz kaldırma ve yeniden imar ön çalışmaları devam ederken, diğer yandan da felaket bölgesine yardım malzemeleri sevk edilmiştir. 26 Nisan 1957'de deprem bölgesine Kızılay tarafından 2500 battaniye 1350 çadır ulaştırılmış ve bir de seyyar hastane kurulmuştur (https:/www.haberler.com).

Yardım çalışmalarının hızlı bir surette sağlanabilmesi için kullanım dışı olan Muğla Havaalanı, hava trafiğine açılmış ve 2 uçak vasıtası ile Muğla'ya yardım malzemesi ulaştırılmıştır (Muğla, 27 Nisan 1957: 1).

Ulaşım olanaklarının da iyileşmesi sayesinde yardım çalışmaları hızlı bir şekilde sürdürülmüştür. Deprem bölgesine ilk yardımlar 11 Haziran 1878 yılında Hilal-i Ahmer adıyla tesis edilen Kızılay, tarafından ulaştırılmıştır (Özarslan, 2009: 88). Mayıs 1957'nin ilk haftası içinde Kızılay, deprem bölgelerine 2.000 battaniye, 3.000 çadır, 15.000 kilo şeker, 15.000 kilo kavurma, bin adet ceket, bin adet kaput, 1575 kilo peynir, 53 kilo çay, 620 kilo tereyağı, 1.500 kilo süt tozu ve 2.000 çuval un göndermiştir (Muğla, 16 Mayıs 1957: 1).

Devletin deprem bölgesine gönderdiği yardımların yanı sıra yabancı devletler de yardımda bulunmuştur. Örneğin; İngiltere'nin Akdeniz Filosu Başkumandanı 27 Nisan tarihinde İngiltere Büyükelçiliği vasıtası ile Kraliyet Donanması'nın depremzedelere yardıma hazır bulunduğunu, iletmiştir. İngilizlerden gelen bu yardım teklifi kabul edilmiş ve Kıbrıs'ta demirli bulunan İngiliz Destroyeri Fethiye Depremi'nde yardıma muhtaç olanlara 2 bin battaniye, çadır ve antibiyotik ilaçları ulaştırmak için Fethiye'ye hareket etmiştir (Milliyet, 28 Nisan 1957: 5). İngilizlerin yardımı 29 Nisan 1957 tarihinde bölgeye ulaşmıştır (https:/www.haberler.com).

Felaketzedelerin yardımına yerel yönetimler, ticaret erbabı, dini cemaatlerden de destek gelmiştir. Fethiye Depremi felaketzedeleri için İstanbul Valisi Prof. Dr. Gökay tarafından İstanbul Valiliği'nde ve İstanbul Belediyesi'nde de birer yardım komitesi kurulmuştur. Yardım komiteleri 28 Nisan'dan itibaren yardımları kabul etmiştir. Bu arada Pfizer İlaç Fabrikası da depremzedeler için 8 bin liralık ilaç yardımında bulunmuştur (Milliyet, 28 Nisan 1957: 5). Depremzedelere Merkez Bankası 500.000, Vakıflar Bankası 175.000, Yapı ve Kredi Bankası 100.000 lira yardım göndermiştir. İzmir Belediyesi memurları, muhtelif İzmir dernekleri, İzmir Valiliği, Öğretmen dernekleri, Ankara Devlet Konservatuarı öğrencileri, Karabük ve Balıkesir halkı depremzedelere bağışta bulunmuştur (Muğla, 22 Mayıs 1957: 1). Deprem felaketine cemaatler de kayıtsız kalmamıştır. Örneğin; Ermeni Patriği Karakin Haçaduryan 30 Nisan 1957'de felaketzedelere 20 bin lira yardımda bulunmuştur (Milliyet, 1 Mayıs 1957: 3).

Yaşanan deprem felaketi bazı önlemlerin alınması gerekliliği de ortaya koymuştur. Bu doğrultuda dönemin İzmir Milletvekilleri yörede sık rastlanan deprem felaketine karşı bir savunma fonu oluşturulması yönünde bir kanun teklifi hazırlamıştır. Hazırlanan bu teklifin deprem sigortası uygulamasının nüvesini teşkil ettiği söylenebilir (Milliyet, 30 Nisan 1957: 3).

4. Bölgenin Yeniden İmarı:

11 Mayıs 1957 tarihinde saat 16:30'da Fethiye Depremi münasebetiyle Dahiliye Vekaletinde Teknik Komisyon, Devlet Bakanı Cemil Bengü başkanlığında toplanmıştır. Bu toplantıda depremin yaptığı tahribat ve 11 Mayıs'a kadar yapılmış olan yardımlar gözden geçirilmiştir. Tahribata uğrayan yerlerin süratle imar edilmesinin bir programa bağlanması müzakere edilmiştir (Milliyet, 12 Mayıs 1957: 1). Yapılan müzakereler sonucunda depremden zarar görenlere yardım edilmesine dair bir kanun oluşturulmuştur.

23 maddeden oluşan 7010 numaralı ve 14 Haziran 1957 tarihli Muğla, Denizli, Bolu, Aydın ve Sakarya vilâyetleri dâhilinde vukua gelen yer sarsıntısında zarar görenlere yapılacak yardım hakkındaki kanun, 20 Haziran 1957 tarihli ve 9638 numaralı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda şöyle denmiştir: *"Muğla, Denizli, Bolu, Aydın ve Sakarya vilâyetleri dâhilinde kendileri veya murisleri adlarına tapulu veya tapusuz mutasarrıf oldukları binaları, 1957 yılındaki yer sarsıntısında yıkılmış veya oturulamayacak derecede hasara uğramış olanlarla bu binalarda kiracı bulunanlara borçlanmak suretiyle ve borçlanma bedelleri taksitle ödenmek şartı ile binalar ve mahallî mahiyetteki kamu tesisleri ile şehir ve kasabalarda yıkılan veya hasara uğrayan ilkokulları yaptırmak üzere yıllık ödeme miktarı (20+ 20+10) milyon lirayı geçmemek üzere 50 milyon liraya kadar gelecek yıllara sâri taahhütlere girmeye Nafıa Vekili ve faizleriyle birlikte bu miktarı geçmemek üzere bono çıkarmaya, Maliye Vekili mezundur."* (Resmî Gazete, sayı: 9638, 20 Temmuz 1957: 5- 7).

Depremde zarar görenlere yapılacak yardım hakkındaki 7010 sayılı Kanun'un birinci ve on dokuzuncu maddeleriyle temin olunan tahsisatın sureti sarfı ile buna müteferrik işlere ait ilişik esasların kabulü, İcra Vekilleri Heyeti'nce 4 Temmuz 1957 tarihinde kararlaştırılmıştır. 9201 sayılı bu kararname 24 Temmuz 1957'de Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete, sayı: 9663, 24 Temmuz 1957: 2).

Bu arada Depremzedelerin konaklaması için geçici de olsa barınaklara ihtiyaç vardı. Bu doğrultuda barakaların inşası için Ağustos 1957'de bir açılış merasimi düzenlenmiş ve bölgede tetkiklerde bulunan Devlet Bakanı Cemal Bengü de açılışa katılmıştır (Muğla, 8 Ağustos 1957: 1). Geçici barakaların inşaları hızlı bir surette sürdürülmüştür. Eylül 1957'de Devlet Bakanı Celal Yardımcı, geçici baraka inşaatlarında tetkiklerde bulunmak için deprem bölgesine gelmiştir. İnşaatlarda incelemede bulunan Bakan, sonra şehirden ayrılmıştır (Muğla, 14 Eylül 1957: 1).

Depremzedelerin konaklaması için geçici barakalar inşa edilmiş olsa da daimî konutlara ihtiyaç duyulmuştur. Devlet de bu doğrultuda çalışma başlatmıştır. Deprem sonrası devlet eliyle Fethiye ve Marmaris'te inşa edilecek bin kadar deprem konutun yapımı için 5 farklı şirket teklif vermişse de ihale yüklenici Rıza İncekara'ya, 24 Ekim 1957'de verilmiştir (BCA, 030. 01. 74. 472. 11). Yapılan ihalenin ardından deprem evlerinin inşasına hızlı bir şekilde başlanmıştır. 1958 yılında İmar ve İskân Bakanı Medeni Berk, deprem bölgesine gelmiş ve yapılmakta olan deprem evlerinde incelemelerde de bulunmuştur (Muğla, 22 Temmuz 1958: 1). Bu deprem evlerinin inşası 1962 yılında tamamlanmıştır. 1957 Depremi ile evleri hasara uğramış ve evsiz kalmış 200 vatandaşa, Nisan 1962 tarihinde deprem evleri 20 sene vadeli ve faizsiz ödeme imkânı ile teslim edilmiştir (Muğla, 14 Haziran 1961: 1).

Fethiye'de konutların yeniden imarının yanında resmi kurum binaları ve okulların da inşa edilmesi gerekmiştir. Yaşanan depremde 20 yataklı Fethiye Sağlık Merkezi Binası da yerle bir olmuştur. Deprem'in ardından Sağlık Bakanlığı'nca yeni bir Sağlık Merkezi Binası inşa edilmiş ve hizmete alınmıştır (1967 Muğla İl Yıllığı, 1967: 234).

Deprem, Fethiye Atatürk İlkokulu, Yunus Nadi İlkokulu ve Fethiye Akıncı İlkokulu'nun da yıkılmasına neden olmuştur. Bu okullardan ilki olan Fethiye Atatürk İlkokulu'nda, okul bahçesine inşa edilen baraka okullarda eğitim sürdürülmüştür. Bu baraka okul, 1965 yılında yeni okul binasının hizmete girmesine kadar işlevini sürdürmüştür (1967 Muğla İl Yıllığı, 1967: 259). Yunus Nadi İlkokulu yıkılınca, bu okul eğitime bir süre Atatürk İlkokulu'nun baraka dersliklerinde devam etmiştir. Ardından Yunus Nadi İlkokulu'nun kendi baraka derslikleri oluşturulmuştur. Karagözler Semti'nde Yunus Nadi İlkokulu'nun yeni binası 1962 yılında tamamlanıncaya kadar, eğitime baraka okulda devam edilmiştir (1967 Muğla İl Yıllığı, 1967: 259).

Fethiye Akıncı İlkokulu'nun binası yıkılında eğitime Fethiye Ortaokulu bahçesinde kurulan baraka okulda devam edilmiştir. Yeni okul binası 1963 yılında tamamlanıncaya kadar, eğitim baraka dersliklerde sürdürülmüştür (1967 Muğla İl Yıllığı, 1967: 259).

Fethiye Depremi'nin yaşandığı yıllarda Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri turizmin önemini kavramaya başlamıştır. Bu doğrultuda 1962 yılında turizm uzmanlarına "*1962 Yılı Turizm Geçiş Planı"* adında rapor hazırlatılmıştır. Bu raporda depremin ardında inşa edilen deprem evlerine de değinilmiştir. Raporda 1957 Fethiye Depremi sonrasında evleri zarar gören Marmarisliler için yapılmış olan 233 adet evin turizme kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır. 1000 turistin Avrupa tarzında tatil yapmasına imkân tanıyacak evlerin, kiraya verilmek suretiyle sahiplerinin devlete olan borçlarını da kolaylıkla ödeyebilecekleri belirtilmiş ve çoğu balıkçılıkla geçinmekte olan deprem evlerinin sahipleri de böyle bir proje ile imkânsızlıktan kurtulacağı, ifade edilmiştir. Deprem Evleri'nin İmar ve İskân Bakanlığı'na maliyeti 17 milyon lirayı bulmuştur. Eski Fethiye'nin yanı başında Karagözler denilen alanda kurulmuş olan 233 evin 50 kadarı 1962 itibari ile boş vaziyette bulunduğu, ifade edilmiştir. Eski Fethiye'nin içinde yıkılan binaların yerine kurulmuş olan 300 kadar ev, alanın bataklık ve kullanışsız olmasından dolayı kullanıma uygun bulunmamıştır. Raporda; Fethiye sahili boyuna turistik konaklama amaçlı bungalov evler yapılması, önerilmiştir. Diğer taraftan Marmaris Deprem evlerinin kotu 40 cm olarak hesaplanmış, fakat kot yanlış alındığından gerekli yükseklikte değildir ve akıntı ters yönde olduğu zaman su basma riski ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak deprem evlerinin turizm alanında kullanılması oluşturduğu bazı risklere rağmen şiddetle önerilmiştir (BCA, 030. 01. 00. 00. 92. 576. 1.1- 12). Gerçekten de bu rapor doğrultusunda Deprem evleri turizme kazandırılmıştır. Böylece hem turizmin alt yapı ihtiyaçlarına kısa vadede bir çözüm getirilmiş hem de yöre halkının maddi sıkıntılarına bir nebze de olsa katkı sağlanmıştır. Günümüzde bazı kaynaklar yörede turizmin deprem evleri ile başladığı aktarmaktadır (Çimen, 2015: 114). Yaşanan süreç de bu bilgileri doğrulamaktadır.

Sonuç:

1957 yılında yaşanan Fethiye Depremi, 20. yüzyıl boyunca Muğla yöresinin karşılaştığı en büyük felaketlerden biri olarak kayda geçmiştir. Deprem, Muğla'nın Fethiye ve Marmaris kazalarında bulunan binaları neredeyse tamamen ortadan kaldırmış, diğer kazalarda da azımsanmayacak hasara yol açmıştır. Devletin felaket bölgesine yaptığı yerinde yardımlar, yerel yöneticilerin halkı sevk etmedeki başarısı ile bu deprem felaketi en az kayıpla atlatılabilmiştir. Yörede bulunan binaların çok katlı olmaması da felaketin bilançosunun hafif olmasını sağlamıştır. Yaşanan bu felaketten ders çıkarılmış, Muğla ve yöresinde çok katlı binaların inşasına sonraki dönemde de izin verilmemiştir. Günümüzde yörede depreme karşı dayanaklı konutlar inşa edilmektedir. 21 Temmuz 2017 tarihinde Gökova Körfezi açıklarında 6,6 şiddetinde meydana gelen

depremden Bodrum yarımadasının neredeyse etkilenmeden atlatması da bu duruma örnek gösterilebilir. Zira Bodrum'da kayda değer bir hasar oluşmazken hemen karşısındaki Kos Adası'nda daha ağır bir tablo ortaya çıkmıştır. Türkiye geneli için bir değerlendirme yapmak gerekirse, 1999 Gölcük Depremi'nin acı bilançosundan ders çıkarılmıştır. Depremin ardından binaların olası depremlere karşı daha dayanıklı imar edilmesi için bazı düzenlemelere gidilmiştir. Binalarda kullanılan malzemelerin kalitesi attırılmıştır. Deprem sigortasının zorunlu hale getirilmesi de bu çerçevede değerlendirilebilir. Diğer taraftan kentsel dönüşüm çalışmaları ile olası büyük depremlerin oluşturacağı zararlar şimdiden en aza indirilmeye çalışılmaktadır. Fakat, bu sürecin yavaş ilerliyor olması ise risk arz etmektedir.

Anadolu'da meydana gelmiş olan depremlerle ilgili özellikle 1999 Gölcük Depremi'nden sonra kayda değer çalışmalar yapılmıştır. Bununla beraber sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan mühim neticeleri olan birçok depremle ilgili halihazırda çalışma yapılmamıştır. Yapılacak yeni araştırmalar ile bu alandaki boşluk doldurulabilir ve böylece toplumun deprem bilinci de arttırılabilir.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar:

BCA, 030. 01. 00. 00. 92. 576. 1. 1- 12.

BCA, 030. 01. 74. 472. 11.

Resmî Gazete, sayı: 9638, 20 Temmuz 1957.

Resmî Gazete, sayı: 9663, 24 Temmuz 1957.

1967 Muğla İl Yıllığı, (1968). Ankara.

Telif Eserler Makaleler ve Bildiriler:

Akça, B, (2002). *Sosyal Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Muğla,* Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Atabey, E, (2000). *Deprem*, Ankara: Maden Tetkik Arama Yayını

Çimen, F. G, (2015). *Marmaris, Denizde Efelik Olmaz,* Ankara: Marmaris Ticaret Odası Kültür Yayınları.

Gürkan, M, (2013). "Zelzele", *İslam Ansiklopedisi,* Cilt 44, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özarslan, Y, "Türk Kızılayı ve Afet Bilinci", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ulusal Deprem Sempozyumu, 11- 12 Kasım 2009*, Bolu, s. 88- 90.

Özer, S, "1938 Yılı Kırşehir Depremi 1938", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi,* Cilt 3, sayı: 5, Mart 2016.

Serdar, İ, "Turkish Catastrophe Insurance Pool", *İstabul International Conference on Seismic Risk Mtigation, 8- 10 December 2009*: 49- 64.

Sungur, M, (2009). "Turkey After Marmara Earthquages", *İstanbul İnternational Conference on Seismic Risk Mitigation, 8- 10 December 2009*: s. 13- 14.

Tınal, M, (2009). "1928 Torbalı (İzmir) Depremi", *Turkish Studies, Volume 4/ 8, Fall 2009:* s.2229-2243.

Süreli Yayınlar:

Milliyet, *Bayar ve Menderes Zelzele Bölgesinde,* 28 Nisan 1957.

Milliyet, *Ege'deki Zelzele 3796 Ev Yıktı,* 12 Mayıs 1957.

Milliyet, *Fethiye'de Binalar,* 27 Nisan 1957.

Milliyet, *Ege'de Şiddetli Deprem Oldu,* 27 Nisan 1957.

Milliyet, *Ege'de Zelzele Devam Ediyor,* 27 Nisan 1957.

Milliyet, *Fethiye'de Hayat Normale Dönüyor,* 1 Mayıs 1957.

Milliyet, *Fethiye Yeniden Kurulacak,* 27 Nisan 1957.

Milliyet, *Zelzele Bölgesi'ne Bir İlim Heyeti Gidiyor,* 30 Nisan 1957.

Muğla, *Cumhurbaşkanı Bugün Zelzele Bölgesi Felaketzedelerini Teselli Edecek*, 27 Nisan 1957.

Muğla, *Devlet Vekilimiz C. Yardımcı Marmarislilerin Gönüllerini Fethetti,*14 Eylül 1957.

Muğla, *Fethiye'deki Kardeşlerimize Yapılan Yardımlar Hızlandı*, 8 Mayıs 1957.

Muğla, *Fethiye'de Son Durum,* 22 Mayıs 1957.

Muğla, *Fethiyelileri Muvakkaten Barındıracak Barakalar, 16* Mayıs 1957.

Muğla, *Fethiye, Marmaris, Eskihisar Felaketzedelerine Yapılan Yardımlar*, 13 Haziran 1957.

Muğla, *Geçirdiğimiz Zelzele Felaketinin Yarattığı Üzüntü Hala Devam Ediyor,* 6 Mayıs 1957.

Muğla, *Marmaris'te Baraka İnşaatına Başlandı*, 8 Ağustos 1957.

Muğla, *Şiddetli Zelzeleden Fethiye Harap Oldu,* 26 Nisan 1957.

Muğla, *Zelzele Felaketinin Kara ve Karanlık İzleri Silinecek*,1 Mayıs 1957.

Muğla Postası, *Marmaris'teki Deprem Evlerini Teslim Almak İçin 4 Kişilik Heyet Geldi*, 4 Haziran 1961.

www.haberler.com/Fethiye'yi Yıkan Depremin Görüntüleri.

EKLER:

Ek 1. Celal Bayar ve Adnan Menders'in Deprem Bölgesini Ziyaretlerine Dair Haber (Muğla, 29 Nisan 1957)

Nüshası 10 Kuruştur

MUĞLA

Muğlada çıkar günlük siyasi gazetedir

Pazartesi 29 Nisan 1957

Yıl : 5 Sayı : 1520

Yeni Fethiye

Bayar ve Menderes, bu gün harabe halinde bulunan Fethi yenin en kısa zamanda yeniden inşa edileceğini kat'i bir lisanla ifade ettiler - Ölü sayısı artıyor - Dahiliye Vekili Namık Gedik, gazetemize bir beyanat verdi

İzmir, 28 (Husust) — Sayın Cumhurreisimiz Celâl Bayar ve Başvekilimiz Adnan Menderes kendilerine refakat eden mütehassıs heyetlerle birlikte sabah 10.30 da Hava kuvvetlerine mensup iki uçakla İzmire gelmişlerdir. Bayar la Menderes hava alanında hararetle karşılanmışlar ve birkaç da kikalık dinlenmeden sonra otomobillerle deprem felâketine uğrayan bölgeye hareket etmişlerdir.

Heyet son zelzelede yerle yeksan olan Fethiye-Marmaris kazaları ile köyleri gezecek vatandaşlara bu çok ıstıraplı günlerinde anılı taç oldukları teselliyi sunacaktır.

Sayın Bayar ve Menderes'in yürekler acısı ıstırap levhaları üzerine hassasiyetle eğilmiş olmaları bu güzel yurd parçalarının kısa zamanda eskisinden daha iyi bir hayata kavuşacağı ümidini kuvvetle vermektedir.

Bundan evvel aynı şekilde felâket geçirmiş olan şehirlerimizin kalkınmaları uğrunda kafa'an fedakârlıklar. Fethiye-Marmaris ve Çamelinin ıstırabı uzun boylu olmıyacağına delil sayılabilir.

Haber aldığımıza göre, hükümet bu maksatla gerekan maiî yardımı yapmak kararındadır. Mütehassıs heyetler yıkılan kasabaların yeniden nasıl yapılacağını mahallinde tedkik ederek raporlarını hükümete sunacaklardır.

AYDINDA

Reisicumhurumuz Celâl Bayar, Başvekilimiz Adnan Menderes ve beraberlerindeki zevat saat 12.30 da Aydına vasıl olmuşlardır. Devlet ve hükümet reislerimiz saat 13.30 da Milâsa müteveccihen otomobillerle yola çıkmışlardır.

Yol boyunca binlerce vatandaşın sevgi tezahüratiyle karşılanan ve uğurlanan Reisicumhur Celâl Bayar, Başvekil Menderes ve beraberindekiler saat 15 de Çineye gelmişler ve kaza hududunda otomobillerinden inerek şehire kadar yürüyerek gitmişler ve hemen Çinenin sınırında bulunan bir çahanede 10 dakika kadar istirahat ettikten sonra yine hafkıa tezahüratı arasında Milâsa hareket etmişlerdir.

Her geçtikleri yerde sık sık durdurulan ve «Yaşa, Varol» nidala rı ile karşılanan Bayar ve Menderes saat 17.30 da Milâsa vasıl olmuşlardır.

Kaza sınırında kalabalık bir halk topluluğunun coşkun sevgi ve saygı tezahüratı ile karşılanan Bayar ve Menderes doğruca zelzele felâketine maruz kalan mahallere giderek tetkiklerde bulunmuşlar ve 108 evi harap olan Milâslı felâketzedelerin dertlerini dinlemişlerdir.

Milâsta ilgililerden de gerekli izahatı alan Bayan ve Menderes, hareketlerinden önce yıkılan yerlerin en kısa zamanda modern bir şekilde imar edileceğini anlatmışlar ve geldiklerinde oldukları gibi sevgi tezahürleri arasında saat 18.15 de Milâstan ayrılmışlardır.

MUĞLADA:

Her geçtikleri yerde önlerine çıkan kalabalık halk topluluğunun tezahüratı ile karşılanan Devlet ve Hükümet büyüklerimiz saat 20 de Muğlaya girmişler ve burada da binlerce Muğlalı tarafından hararetle karşılanmışlardır.

Bayar ve Menderes Muğlada felâkete uğrayan zelzele felâketine maruz kalan mıntakaların durumları hakkında izahat almışlar ve lüzumlu direktifleri vermişlerdir.

Geceyi Muğlada geçiren Reisicumhur Celâl Bayar, Başvekil Adnan Menderes ve beraberlerinekiler bu sabah otomobillerle Fethiyeye gideceklerdir.

BAYAR'IN ESKİHİSARLILARA HİTABESİ

Reisicumhur Celâl Bayar ve başvekil Adnan Menderes, buraya getirlerken yol üzerinde bulunan ve 320 evinden 300'ü zelzele den yıkılan Eskihisarda halkla görüşmüşlerdir.

Meydanı dolduran kalabalık halka hitap eden Cumhurreisi Celâl Bayar:

— Hiç merak etmeyiniz sevgili vatandaşlarım. Felâketleri hayra çevirmekte elimizdedir. Hükümetin tedbirleri sayesinde ve sizin de tedbirlere inzimam edecek gayretlerinizle köyünüz ve durumunuz çok daha iyi olacaktır. Hükümet buraya mütehassıs gönderecek tetkikat yapturacak, inşa ettireceğimiz evler mukavemet eden şekilde olacaktır. Hükümet mümkün olan her yardımı sürat le yapacaktır. Buna emin olunuz. Eskihisarınız, çok geçmeden genç Hisar olacaktır.» Eskihisarlılar, hararetli tezahüratla mukabele etmişlerdir.

Otomobille Fethiyeye gelmiş olan Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik, zelzele mıntakasında tetkikler yapmış ve bir enkaz yığını haline gelen kasabayı, karış karış dolaşmıştır.

Kendisinden bir beyanat rica eden gazetemiz sahip ve başmuharriri Tahir Keskin'e vekil ezcümle demiştir ki:

— Zelzele haberine Ankarada nevi yardım ve imkânları bu hükümet olarak muttali olduktan sonra mahallinde ilk tedbirlerin alınması için vazifelilere kabeden şekilde direktifler verilmiş ve civar yerlerin ilk âcil yardımlariyle Fethiye kazasının uğradığı maddî kayıp tahfif ve telâfi için lâzımgelen yakın alâkanın gösterilmesi vilâyetten istenmiştir. Muğla vilâyetinin maruz kalmış olduğu bu tabiî felâketten depremin çok şiddetli ve tahribatının fazla bulunmasına rağmen, fazla can kaybı vermeden kurtulmuş olmasını bilhassa Fethiyeyi gördükten sonra sayanı şükran bulmak icabeder. Fethiyede şu anda yer yer yıkılmış güzel kasabanın acıklı manzarası büyük ve tarifi güç bir üzüntü içinde görmekteyiz. Muhterem Fethiyeliler bu kaybın yahsl gayretlere inzimam edecek hükümet yardımlarile pek kısa bir zaman içinde telâfi edileceği ümidi ile müteselliditer. Şu anda hayta An kara olmak üzere hükümet merkezinden ve diğer komşu vilâyetlerden gönderilmiş bulunan her

Felâketzedelerle görüşmek üzere Ankaradan gelen Celâl Bayar İzmirde Cumhuriyet hava alanında uçaktan inerken

Zelzele felâketi karşısında Muğla ili yüksek tahsil derneğinin duyduğu teessür

Vilâyetimizin geçirdiği zelzele felâketi dolayısiyle muhterem halkımıza geçmiş olsun der, Ankara'daki Muğlalıların bu münasebetle duyduğu derin teessürün ifadesine gösterecekleri tavassutunu saygı ile rica eder.

MUĞLA İLİ YÜKSEK TAHSİL DERNEĞİ

Ek 2. Depremin ardından Fethiye'nin Durumunu Göstere Fotoğraflar (Muğla, 29 Nisan 1957)

SAHİFE: 4

Yeni Fethiye

«Baştarafı 1 ci Sahifede»

dey fasılalı olarak devam etmiş ve 6 sarsıntı kaydedilmiştir.

Zelzeleler, muhtelif derecelerde olmuş ve yeni hasarlar vukua gelmiştir. Bunlar arasında, bilhas sa önceki sarsıntılarda çatlamış ve yarı yıkılmış binaların daha ziyade hasara uğrayanları vardır.

Sabaha karşı orta şiddetle devam eden zelzeleler, Muğla, Milâs, Yatağan ve Marmariste hissedilmiş, halkın korku ve heyecanının tazelenmesine sebep olmuştur.

Fethiye bölgesinde ve diğer bütün mıntıkada halk hâlâ felâketi yarattığı korku ve heyecan içinde bulunmaktadır. Evleri sağlam kalmış olanlar bile açık arazide kurdukları çadırlarda barınmaktadırlar. Kamyonlar ve otobüsler açık araziye çekilmiş ve tamamen meskûn haline getirilmiştir. Köylülerin ekseriyeti de tarla ve bahçelerindeki çardak ve damlarda ve at arabaları üzerine kurdukları yeni meskenlerinde yaşamaktadırlar.

Fethiye, son sallantılarda sıklet merkezi olarak kalmıştır. 170 yaralı arasında bir kaç ölüm vakası daha kaydedilmiştir. Bu suretle felâkette ölenlerin sayısı bütün mıntakalarda olmak üzere 40—50 ye yükselmiştir. Yaralılar arasında 30 kadarının sıhhi vaziyeti çok tehlikeli görülmektedir. İzmirden felâket mıntakasına nakledilmiş olan 60 yataklı seyyar hastahane burada tamamen tesis edilmek suretiyle yaralılara şifa dağıtmağa başlamıştır. Hafif yaralılar da kendi çadırlarında tedavi edilmektedirler. Felâketzedeler, Kızılay teşkilâtı tarafından getirilmiş olan 3 bin çadıra tamamen yerleştirilmişlerdir. Aş ocağı da faaliyete geçmiştir.

Havaların soğuk gitmesi, felâket zincirî için de ayrı bir felâket olmuştur. Askerî vasıtalarla hal ka yakacak temini için daimi surette çalışılmaktadır. Ayrıca sağanak halinde yağmurların düşmesi de felâketzedeleri daha müşkül bir vaziyete sokmuş, bu arada bir vatandaş, düşen bir yıldırımdan ağır şekilde yaralanmıştır.

HAVA FİLOLARI İLE YETİŞTİRİLEN YARDIM

Yardım işi gayet iyi şekilde organize edilmekte ve askerî vasıtalar halka yiyecek ve barınacak çadır götürmektedir. Uzun zamandır metrûk vaziyette bulunan Muğla askerî hava alanı, kısa bir tamiri müteakip seyrüsefer açılmış ve ilk olarak iki uçak yardım malzemesini hamilen alana inmiştir. Ayrıca 20 uçaklık büyük bir yardım filosunun daha Muğla hava alanına ineceği haber verilmektedir.

6 bin nüfuslu Fethiyede oturulabilecek vaziyette tek bir bina kalmamıştır. Halkın bütün eşyaları enkaz altında kaldığından ilk plânda bu eşyaların kurtarılmasına çalışılmaktadır. Mühim derecede tehlike arzetmeyen binalarda tahliyeye başlanmıştır. Halen askerî teşkilât, tahliye için faaliyette bulunmaktadırö Devriye gezdarmalar şehrin içine hiç kimseyi bırakmamaktadırlar.

Son tahminlere göre zelzelenin bütün bölgede yaptığı tahribat 7 milyon lirayı aşmaktadır. Dün kadar bölgede 44 ayrı zelzele kaydedilmiştir. Halk bütün üzüntüsüne rağmen «Allah başka kelâ göstermesin» «Vatana ve milletimize zeval vermesin» temennisinde bulunmaktadırlar.

MUĞLA
MUĞLA'DA ÇIKAR GÜNLÜK SİYASİ GAZETE
Sahibi: Tahir KEŞKİN
Bu sayıda Yazı İşlerini fiilen idare eden
Namık Kemal Kestelli
İDAREHANE ve ADRES
Muğla Demokrat Parti Binası altında 8 No. lu Daire
Abonesi: Yıllığı 30, altı aylığı 18 liradır.
Basıldığı yer: Piyasa Matbaası İzmir

Korkunç Zelzeleden hazin tablolar.

Ek 3. Deprem Sonrasında Kurulmuş Olan Çadırlardan Bir Görüntü (Muğla, 30 Nisan 1957)

Nüshası 10 Kuruştur

MUĞLA

Muğlada çıkar günlük siyasi gazetedir

Salı 30 Nisan 1957

Yıl : 5 Sayı : 1521

YENİ BİR ZELZELE DAĞLARI İKİYE BÖLDÜ

Fethiye rıhtımı göçtü - Fethiye'deki tahribatı gözleri ile gören Devlet ve Hükûmet Reisleri, "Fethiye en kısa zamanda Akdeniz gerdanlığında güzel bir inci olarak parlayacaktır," dediler - Bayar ve Menderes dün öğleden sonra zelzele bölgesinden ayrıldılar

Devlet ve Hükûmet Reislerimiz zelzele bölgesine gelirlerken Aydın'daki kısa tavakkufları sırasında

Egede vukubulan şiddetli zelzeler, eşine ender rastlanan tahribata yol açmış ve bazı dağlar dahi ikiye bölünmüştür.

Üç şiddetli derpemi müteakip, Fethiye rıhtımı tamamen denize kaymış ve bu hâdise büyük bir korku yaratmıştır. Sahil, üç metre kadar sulara gömülmüştür.

Evvelce ilçede hasar görmüş binalar da, tamamen yer ile bir olmuştur. Bundan başka bölgedeki üç dağ üzerinde geniş çatlaklar husule gelmiştir.

Menteş ve Babadağı, bıçakla kesilmiş gibi ikiye bölünmüştür. Bu iki dağın ovaya doğru kaymakta olduğu bildirilmektedir. Bu havalide bulunan halk, süratle başka yerlere göç etmektedir.

Naldöken dağından kopan ve tahminen bir kilometre karelik bir dağ parçası Seki yoluna düşmüştür. Bunun neticesi olarak yolun 4 kilometrelik kısmı kapanmış ve atlı bir araba bu dağ parçası altında kalmıştır. Ayrıca dün vukubulan sarsıntıda 3 hektar geniş liğindeki bir orman sahasının da toprak altında kaldığı hayretle görülmüştür.

Bu korkunç tahribat boş arazide vukubulduğundan sadece arabanın ürücüsü ve atı ölmüş, başka can kaybı olmamıştır.

YAKINDA, BU GÜNKÜ SIZILARINIZ DİNECEKTİR

Reisicumhurumuz sayın Celâl Bayar ile başvekilimiz Adnan Menderesin Köyceğiz deprem bölgesinde vatandaşlar tarafından sâmi mi tezahürlerle karşılanmalarını müteakip muhterem devlet reisimiz Bayar; kendilerine şöyle hitap etmiştir:

«— Hepinize geçmiş olsun aziz vatandaşlarım. Geçirdiğiniz kaza karşısında vazifemiz başlamıştır. Durmadan devam edecektir. Tabiatın mağduru olan vatandaşlara yardım etmeyi, faydalı olmayı hükûmet, kendisine en büyük vazife bilmektedir. Hükûmet, gördüğünüz gibi daha ilk günden faaliyete geçmiştir. Bu faaliyet müteyait şekilde devam edecektir. Geçirdiğiniz kaza büyüktür. Kayıplarınız çoktur. Fakat dün Esmihisardaki felâketzede kardeşlerinize de söylediğim gibi, felâketleri hayra çevirmek elimizdedir. Harap olan yerlerde eskisinden daha güzel, daha mamur şehirler yükselecektir. Bunu pek yakında göreceksiniz. Allah sizleri korusun. Hükûmet, gereken bütün yardımları yapacaktır. Sizin gayretinizi de bilmekteyiz. Bu iki unsurun bir araya gelmesiyle başara mıyacağımız iş yoktur. Daima şen ve mesut yuvalarınız olacaktır. Sizlere bütün kalbimle söylüyorum: Geçmiş olsun. Üzülmeyiniz, yakında bugünkü sızılarınız dinecektir.»

REİSİCUMHURUMUZUN FETHİYEDEKİ HİTABELERİ

Reisicumhurumuz, Fethiye'yi ziyaretlerinde ise, başvekilimizle birlikte kendilerini tezahüratla karşılayan vatandaşlara bir hitabede bulunarak:

«— Müsterih olunuz. Fethiye eskiden çok daha güzel ve çok daha iyi olacaktır. Burada, modern bir Avrupa şehri kurulacaktır.» demiştir.

Fethiyelilerin hissiyatına tercüman olduğunu söyliyerek konuşan bir vatandaş da hükûmetimizin gösterdiği yakın alâkaya teşekkür etmiştir.

BAYARIN, FETHİYE KAYMAKAMINA HEDİYESİ

Devlet Reisimiz bu arada zelzele esnasında evini bile ihmal ederek hemşehrilerinin yardımına koşan ve felâket sonunda ancak eski elbiseyle kalan Fethiyenin genç ve enerjik kaymakamı Bedii Okuşa bavulundaki yeni bir elbiseyi hediye etmiştir.

Başvekil Adnan Menderes, Anadolu Ajansı umum müdürüne, zelzele bölgesini ziyaret intibalarını şöyle ifade etmiştir:

«— Milâsa ve Köyceğize gittik. Ağır zarar köyleri de ziyaret ederek, vatandaşların hatırlarını sorduk ve tetkiklerde bulunduk. Yarın: Marmarisi de ziyaret edeceğiz. Bütün felâket görmüş yerlerde ihtiyaç karşısında bulunan vatandaşlarımız pek çoktur.

Fethiyeyi de gözlerimizle gördük. Gördüklerimiz, cidden feci idi. Bu zelzelenin tahribatı çok büyüktür. Bir dağ mahallesi ve tek türk binalar müstesna, Fethiyenin yüzde doksanına yok nazariyle bakılabilir. Sanki bir kasırga, Fethiye üzerinde nkeçmiş, o güzel yepyeni evleri, modern binaları hep yere indirmiş, almış alımış yere çarpmış. Fethiye, şimdi bir harabeden ibarettir. Tamamiyle boşaltılmıştır. Fethiyeliler, 2-3 kilometre mesafedeki yerlerde kurulan çadırlarda yerleştirilmiş ve yerleştirilmektedir.

Su, gıda, ilâç, hastahane ihtiyaçları temin edilmiştir ve edilmektedir. Felâket gören bu şehir halkımızın yeni evleri ve şehirleri yapılıncaya kadar, muvakkat dahi olsa, zarurî ihtiyaçları ve esbabı istirahatları daha da ileri ölçülerde derhal temin edilmelidir. Şüphesiz bunların hepinin tedbirleri derhal alınacaktır.

«FETHİYE EN KISA ZAMANDA PARLAYACAKTIR»

Asıl mesele, felâket görmüş bu güzel yurt parçasının süratle imarıdır, Fethiye, en kısa zamanda yurdumuzun Akdeniz gerdanlığın, da en güzel bir inci olarak parlayacaktır. Şimdi artık bir harabe olan bu güzel ve şirin Fethiyeden çok daha güzel yeni bir Fethiye doğacaktır. Buna Fethiyeliler, belki herkesten fazla inanıyorlar.

Daha dün müthiş bir felâkete uğramış Fethiyelilerin hepi (Devlet millet ve vatan sağ olsun) diyorlar. Ve gözlerinde büyük bir felâketin dehşeti yerine azim, ümit ve itimadın şuleleri parlıyor. Bizi hep beraber ve her yerde güler yüzle karşılıyorlar. Fethiyeliler, bu hislerinde aldanmıyorlar. Çünkü, siyasî birliği kadar içtimaî tesanüd bağları da son derece kuvvetli bir milletin evlâtları yız. Aynı zamanda Türkiye: iktisadî kudreti her gün artan, imar ve inşa şevk ve heyecanı içinde yaşayan bir memlekettir. Fethiye ve zarar gören diğer yerlerimiz, yeniden ve çok daha mükemmel olarak inşa olunacak ve vatandaşlarımızın ıstırabı en kısa zaman da durdurulacaktır. Çünkü bu vatandaşlarımızın yaraları sarılmadıkça, kalbleri sızlamakta devam ettikçe vatan, bu acıları daima hissedecektir.

Bu itibarla şüphe edilemez ki, Türk milleti harap olmuş Fethiye ve civarının imarını en kısa zamanda tahakkuk ettirecek ve orada ihtiyaç ve ıstırap içinde bulunan vatandaşlarımızı bu suretle huzura kavuşturacaktır. Vatanını yeni baştan inşayı göze almış bir nesil, bugünkü Türkiyenin nelere kadir olduğunu herkes

(Sonu 4. üncüde)

BİR DÜZELTME

Dünkü nüshamızda zelzele felâketinde ölenlerin 40-50'ye yükseldiği şeklinde çıkan haber bir zuhûl eseridir.

Fethiyede ölenlerin sayısı 18'i geçmemiştir. Ancak, yaralı miktarı 40-50'dir.

Bu müessif yalnışlığı özür dileyerek tashih ederiz.

Muğla hastahanesinde tedavi görmekte olan zelzele felâketzedeleri nden birisinin daha ölmesiyle ölü adedi 22 ye yükselmiştir. Fethiye ve havalisinde zelzeler devam etmemekle beraber halk her an yeni bir tehlike ile karşılaşmakta n korktuğu için geceleri sokakta yatmaktadır. Yukarıdaki resimde Milâtın sokaklara çadır kuran halkı görüyorsunuz.